

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЗООЛОГІЇ ім. І. І. ШМАЛЬГАУЗЕНА

Дудинська Андрея Тіборовна

УДК 595.42 (477.88)

СИНАНТРОПНІ АКАРИДІЄВІ КЛІЩІ (ACARIFORMES, ACARIDIA)
ЗАКАРПАТТЯ

03.00.08 – зоологія

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата біологічних наук

Київ – 2007

АНОТАЦІЯ

Дудинська А. Т. Синантропні акаридіві кліщі (Acariformes, Acaridia) Закарпаття – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата біологічних наук за спеціальністю 03.00.08-зоологія. – Інститут зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України, Київ, 2005.

Дисертація являє собою комплексне вивчення фауни та екології синантропних і близьких до них видів акаридіві кліщів Закарпаття.

Досліджені видові комплекси цих шкідників в різних типах їх існування (сільськогосподарські, промислові) та визначена відмінність цих видових комплексів і можливі фактори, які обумовлюють їх; подані на основі літературних та власних даних видові нариси синантропних видів акарид в Закарпатті, де визначена щільність досліджуваних видів в субстраті, частота зустрічності в пробах та індекс домінування, а також проведена порівняльна характеристика за показником щільності комірних видів акарид у трьох досліджуваних висотних поясах в аграрних та промислових місцях. Вивчений розподіл комірних акарид по висотним поясам в умовах Закарпаття, а також шляхи формування акарокомплексів акарокомплексів акарид у млинах Закарпаття, під час цих досліджень ми звертали увагу на вік та стан досліджуваної споруди, в результаті чого змогли порівняти видовий склад від однорічного млина до столітніх млинів. На основі одержаних результатів запропонували, зважаючи на видовий склад і біологічну особливість, цих

шкідників в умовах Закарпаття практичні рекомендації щодо запобігання поширення та розмноження синантропних видів акаридієвих кліщів.

Ключові слова: акаридієві кліщі, Закарпаття, фауна, екологія, синантропні умови, промислові місця.

АННОТАЦІЯ

Дудинская А. Т. Синантропные акаридиевые клещи (Acariformes, Acaridia) Закарпатье – Рукопись.

Диссертация на соискания ученой степени кандидата биологических наук по специальности 03.00.08 – зоология. – Институт зоологии им. И. И. Шмальгаузена НАН Украины, Киев, 2005.

Диссертация представляет собой комплексное изучение фауны и экологии синантропных и близких к ним видов акаридиевых клещей Закарпатье.

Изучены видовые комплексы этих вредителей в разных типах их обитания (сельскохозяйственные, промышленные), а также определена разница этих видовых комплексов и факторы, которые обуславливают их; на основе литературных и собственных данных представлены видовые описания синантропных видов акарид в Закарпатье, где определена численность, встречаемость в пробах и индексе доминирования, а также проведена сравнительная характеристика за показателем численности амбарных видов акарид в трех исследуемых высотных зонах в аграрных и промышленных местах. Изучено распределение амбарных акарид по высотным зонам в условиях Закарпатье, а также пути формирования акарокомплексов акарид в мельницах Закарпатье. Во время этих исследований мы обращали внимание на период существования и состояние исследуемого здания, в результате чего смогли сравнить видовой состав от однолетних до столетних мельниц. В результате исследований, учитывая видовое состояние и биологическую особенность этих вредителей в условиях Закарпатье предложили практические рекомендации по предотвращению распространения и размножения синантропных видов акаридиевых клещей.

Видовой состав акаридиевых клещей в синантропных условиях Закарпатье включает 34 вида. При сравнении видового спектра акарид в синантропных условиях в аграрных и промышленных местах, из 34, 13 видов общие, которые встречаются в обоих исследуемых местах, что равно 38,2%. В наших пробах преобладали виды с родов *Acarus*, *Tyrophagus* и *Glycyphagus*. В пробах, собранных с аграрных мест выявлено 30 видов, а в промышленных – 17 видов. Наиболее количество видов было в низменных районах – 30 видов из 19 родов и 6 семейств, в передгорье – 20 видов из 11 родов, 5 семейств, в горных районах – 15 видов из 9 родов, 4 семейств.

В результате статистической обработки полученного материала установлено, что видовой состав клещей мельниц, зернохранилищ и складов имеет наиболее высокий индекс сходства (Соренсена) с видовым составом хлебов и курятников (73,68%); видовой состав акарид овоцехранилищ и амбаров – из видовым составом гнезд гризунов (63,63%).

Виды амбарных клещей есть индикаторами стана продуктов сохранения. Наиболее питательные и свежие повреждаются видами рода *Glycyphagus*, *Acarus*, а особенно *Tyrophagus putrescentiae*; овощи, которые загнивают – видами роду *Rhizoglyphus*, *Caloglyphus*; продукты, что поддались дрожжевому брожению – клещем *Carboglyphus lactis*; наименее питательные, старые и очень старые – клещами *Chortoglyphus arcuatus*, *Gohieria fusca* и *Thyreophagus entomophagus*.

Ключевые слова: акаридиевые клещи, Закарпатье, фауна, екологія, синантропні умови, промислові місця.

SUMMARY**Dudynska A. T. Synantropical acaridia mites (Acariformes, Acaridia) of Transcarpathia – Manuscript.**

Thesis submitted for the degree of candidate of biological science in speciality 03.00.08 – zoology. – The Institute of Zoology named after Schmalhausen I. I. National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, 2005.

The thesis presents a complex investigation into the fauna and ecology of synantropical and similar to them species of Transcarpathian acaridia mites.

We have investigated these pests pertaining to a species diversity under different conditions of their existence (agricultural, industrial) and the difference of these specific varieties and available factors stipulating them. The synantropical specific description of Acaridia in Transcarpathia has been given on the base of literary and our personal data, determining the density of the investigated species in the substratum, the frequency of their coming across in the tests and their predominant index and also comparative characteristics according to the density of granary Acaridia in three investigated high-altitude zones of agrarian and industrial areas. The distribution of granary Acaridia in high-altitude zones under Transcarpathian condition and the ways of Acaridia acarodiversities in Transcarpathian mills have been studied. During the investigation we had taken notice of the examined erections, which gave us the chance compare the specific composition of the mills aged from one to one hundred years. On the base of all the results and taking into account the specific composition and biological peculiarities of these pests under Transcarpathian conditions, we have suggested some practical recommendations as to prevention of spreading and increase of synantropical species of acaridia mites.

Key words: Acaridia mites, Transcarpathia, fauna, ecology, synantropical conditions, industrial areas.